

8.7.2022

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI ERÄIDEN MUOVITUOTTEIDEN TUOTTAJIEN KUNNILLE MAKSAMISTA KORVAUKSISTA

PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ehdotettu asetus olisi osa tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin ((EU) 2019/904) kansallista täytäntöönpanoa.

Asetuksessa säädettäisiin tarkemmista laskentaperusteista ja määriteltäisiin kustannusosuudet jätelain 48 b §:ssä tarkoitetusta kustannusvastuusta.

Ehdotettu asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

PERUSTELUT

1. Asian tausta

Tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin ((EU) 2019/904, jäljempänä *SUP-direktiivi*) kansallista täytäntöönpanoa koskeva jätelain muuttamisesta annettu laki (xx/2022, jäljempänä *jätelain muutos*) tuli voimaan X.X.2022. Lakimuutoksia on tarpeen täsmentää hyväksymällä uusi asetus eräiden muovituotteiden kunnille maksamisesta korvauksista.

Tämä esitys sisältää uuden asetuksen eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille maksamista korvauksista, joilla pantaisiin täytäntöön SUP-direktiivin roskaantumisen siivouksesta ja ennaltaehkäisemisestä maksettavia korvauksia koskevat uudet säännökset.

2. Nykytila ja kansallisen lainsäädännön muutostarpeet

2.1 Euroopan unionin lainsäädäntö/SUP-direktiivi

SUP-direktiivin tavoitteena on ehkäistä ja vähentää tiettyjen muovituotteiden vaikutusta ympäristöön, erityisesti vesiympäristöön, ja ihmisten terveyteen sekä edistää siirtymistä kiertotalouteen sekä edistää sisämarkkinoiden tehokasta toimintaa. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat oxo-hajoavasta muovista valmistetut tuotteet, muovia sisältävät kalastusvälineet sekä tietyt nimenomaisesti luetellut kertakäyttöiset muovituotteet. Soveltamisalaan kuuluvat muovituotteet ovat sellaisia, joita useimmin löytyy roskana EU:n rannoilta.

SUP-direktiivissä säädetään muun ohella laajennetusta tuottajavastuusta, joka koskee muovia sisältäviä kalastusvälineitä ja eräitä kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvia tuotteita. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseisille muovituotteille perustetaan laajennettua tuottajan vastuuta koskevat järjestelmät Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta 8 ja 8 a artiklan mukaisesti. SUP-direktiivin 8 artiklan mukaan laajennetun tuottajavastuun sisältö on kuitenkin erilainen eri muovituotteille.

SUP-direktiivin 8 artiklan mukaan laajennettu tuottajavastuu velvoittaa tiettyjen kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajat maksamaan tuotteiden jätehuollosta ja roskaantumisen puhdistamisesta sekä tietyistä valistustoimista aiheutuvat kustannukset.

Direktiivin mukaan kustannusvastuun piiriin kuuluvat seuraavien kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajat:

- syömävalmiin ruuan elintarvikepakkaukset, joustavasta materiaalista valmistetut pakkaukset ja kääreet, tilavuudeltaan enintään 3 litran juomapakkaukset, kevyet muoviset kantokassit ja juomamukit
- suodattimelliset tupakkatuotteet ja erilliset suodattimet
- kosteuspyyhkeet ja ilmapallot

Pakkauksia, juomamukeja ja tupakkatuotteita koskeva laajennettu kustannusvastuu koskee myös kustannuksia, joita aiheutuu kyseisten tuotteiden keruusta julkisiin keräysjärjestelmiin hävitettynä jätteenä, mukaan lukien infrastruktuuri ja sen käyttö, ja kyseisten jätteiden kuljetuksesta ja käsittelystä sen jälkeen. Kosteuspyyhkeiden ja ilmapallojen osalta kustannusvastuu kattaa roskaantuneen ympäristön siivoamisen sekä valistustoimet.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

3.1 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetun asetuksen tavoitteena olisi tarkentaa tuottajan maksamia tuoteryhmäkohtaisia korvauksia roskaantumisen ehkäisemiseksi järjestetylle jätteen keräykselle, kuljetukselle ja käsittelylle (keräyskustannukset) sekä roskaantumisen siivoamiselle, roskien kuljetukselle ja käsittelylle (siivoamiskustannukset). Tuottajien kustannusvastuuta ja määräytymistä koskevat perussäännökset sisältyisivät jätelain 48 a–d §:ään.

Kunnat ilmoittaisivat jätelain 48 c §:ssä tarkoitettujen yleisten alueiden jätehuolto- ja siivouskustannukset vuosittain valvovalle viranomaiselle. Asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin kustannusvastuun piirissä olevien tuottajien osuus kuntien ilmoittamista kustannuksista sekä osuuden jakautuminen eri tuoteryhmien välillä. Lausunnoilla oleva asetusero ei sisällä vielä tuottajien osuuksia, koska ne päätetään vasta käynnissä olevan ensimmäisen koostumusselvityksen valmistuttua vuoden 2022 lopulla.

Tuottajien vastuu perustuisi kuntien ilmoittamiin todellisiin kustannuksiin vasta vuoden 2026 alusta lukien. Vuosina 2023–2025 tuottajien kustannusvastuun suuruutta määritettäessä kunnan kustannukset olisivat 4,79 €/asukas/vuosi.

3.2 Asetusehdotuksen vaikutukset

SUP-direktiivin täytäntöönpanon vaikutuksia on kuvattu hallituksen esityksessä XX/2022 vp jaksossa 4.2.

Ehdotetulla asetuksella ei arvioida olevan merkittäviä itsenäisiä vaikutuksia.

Kuntien keräys- ja siivouskustannusten kustannustietoja ei ole saatavilla, koska kustannuksia ei ole systemaattisesti seurattu kuntien järjestelmissä. Kuntaliiton syksyllä 2020 kustannustiedoista tekemän selvityksen perusteella puhtaanapidon kokonaiskustannukset olivat noin 11 euroa/asukas ja jätehuolto- ja roskaantumisen siivoamisen kustannukset noin 10,5 euroa/asukas. Puhtaanapito sisältää muitakin kuin jätehuoltotoimia, kuten esimerkiksi töhryjen poistoa, minkä vuoksi kustannus lienee korkeampi. Tulokset suhteutettiin asukasluvun lisäksi myös kuntakokoluokkiin. Asukaskohtaiset kulut ovat suuremmissa kunnissa keskimäärin

suuremmat kuin pienissä kunnissa, minkä arvellaan johtuvan suurien kuntien suuremmasta yleisten alueiden määrästä. Asukasluvun ja kuntakokoluokan perusteella laskettuna puhtaanapidon kokonaiskustannukset olivat noin 7,7 euroa/asukas ja jätehuolto- ja roskaantumisen siivoamisen kustannukset noin 7,2 euroa/asukas. Siten jätehuolto- ja roskaantumisen siivoustoimien kustannusten voidaan vuonna 2020 tehdyn Kuntaliiton kyselyn perusteella arvioida vaihtelevan välillä 40–55 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä tulos on suuntaa antava ja sisältää epävarmuustekijöitä.

4 Valmistelu ja lausuntopalaute (päivitettävä)

Asetusehdotus on valmisteltu ympäristöministeriössä. Asetusten sisältöä kuvattiin laajalti hallituksen esityksen XX/2022 vp perusteluissa ja yhteenveto keskeisistä asetustason muutoksista oli lausunnoilla samanaikaisesti hallituksen esityksen kanssa. Näistä annettu lausuntopalaute on otettu huomioon asetuksen jatkovalmistelussa. Keskeisiä sidosryhmiä on kuultu valmistelun aikana.

Kaikkia SUP-asetuksia koskenut lausuntopyyntö liitteineen julkaistiin Lausuntopalvelussa (www.lausuntopalvelu.fi) sekä lähetettiin useille viranomaisille, etujärjestöille, kansalaisjärjestöille ja yrityksille.

Seuraavassa esitellään lausuntopalautteen pääsisältöä kertoen ja perustellen samalla, johtiko lausuntopalaute esityksen muuttamiseen. [Täydennetään lausuntopalautteen jälkeen]

5 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Tarkoitus. Pykälässä todettaisiin yleisesti ehdotetun asetuksen tarkoitus.

2 §. Tuoteryhmäkohtaisten korvausten laskemisen periaatteet. Pykälässä määritettäisiin, kuinka korvaukset lasketaan erikseen keräys- ja siivoukustannuksista. Jätelain 48 e §:n mukaan kuntien olisi ilmoitettava kustannuksiaan Pirkanmaan ELY:lle eriteltävä toisistaan jätteiden keräyskustannukset ja siivoukustannukset, koska eri tuottajien vastuusuudet mainituista kustannustyypeistä voisivat olla erilaisia. Jätelain siirtymäsäännöksen mukaan vuosina 2023–2025 korvaukset eivät kuitenkaan perustuisi kuntien ilmoittamiin kustannuksiin, vaan valmistelun aikana sovittuun kiinteään kustannusperusteeseen (4.79 euroa per asukas).

Kuntaliitto, ympäristöministeriö ja tuottajat teettivät yhdessä koostumustutkimuksen menetelmäraportin ”Menetelmä yleisiltä alueilta roska-astioihin kerättävien ja maasta siivottavien roskien koostumuksen selvittämiseksi”. Raportissa esimerkkikaupunkien haastatteluista saatujen tietojen perusteella vuodessa ajankäytön osuus on keskimäärin roska-astioiden tyhjentämisen osalta noin 65–70 prosenttia ja roskaantumisen siivoamisen noin 30–35 prosenttia. Arvio ajankäytön jakautumisesta oli lähes päivävastainen kuin Kuntaliiton aiemmassa kustannuskyselyssä. Menetelmäraportin kyselyä pidettiin luotettavampana, minkä vuoksi 4,79 e/asukas/vuosi kustannukset jaettaisiin asetuksessa siten, että 3,59 euroa olisi tarkoitettuja keräyskustannuksia ja 1,20 euroa siivoamiskustannuksia.

3 §. Keräyskustannusten jakaminen tuoteryhmittäin. Pykälässä määritettäisiin jätelain 48 f §:n mukaisen koostumusselvityksen perusteella kunkin tuoteryhmän prosenttiosuudet keräyskustannuksista. Taulukossa määritettäisiin kunkin tuoteryhmän prosentuaalinen osuus kunnan ilmoittamista kokonaiskustannuksista.

4 §. Siivoamiskustannusten jakaminen tuoteryhmittäin. Pykälässä määritettäisiin jätelain 48 f §:n mukaisen koostumusselvityksen perusteella kunkin tuoteryhmän prosenttiosuudet siivoukustannuksista. Taulukossa määritettäisiin kunkin tuoteryhmän prosentuaalinen osuus kunnan ilmoittamista kokonaiskustannuksista.

5 §. Voimaantulo. Tämä asetustulos tulisi voimaan xx päivänä xxkuuta 20xx.

6 Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan x.xx.202